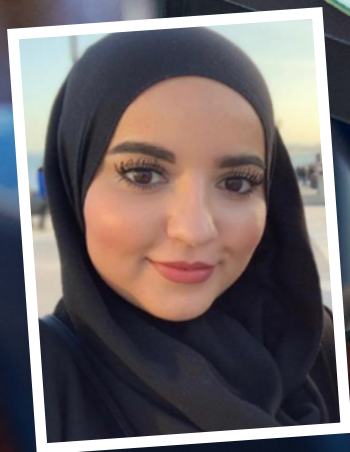

Diversiteit en inclusiviteit in het hoger onderwijs

MSC-STUDENTE IBTISSAM MERROUN WERKT IN DE BOVENBOUW VAN HET BASISONDERWIJS EN VOLGT DAARNAAST DE MASTER PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN: ONDERWIJS EN INNOVATIE. IN HET KADER VAN HAAR OPLEIDING HEEFT ZIJ ONDERZOEK GEDAAN NAAR DIVERSITEIT EN INCLUSIVITEIT IN LEERMIDDELEN.

In de afgelopen tijd zijn veel samenlevingen qua etniciteit en cultuur veranderd en heel divers geworden. Grote steden waaronder Amsterdam worden gezien als steden met een multiculturele samenleving. Als gevolg hiervan wordt de studentenpopulatie steeds diverser. Dit zorgt voor een uitdaging bij het creëren van onderwijs waarbij de weerspiegeling van de multiculturele samenleving ook terug te zien is in de lesmaterialen. Om dicht bij hun belevingswereld te blijven is het belangrijk voor de studenten dat hun ervaringen en identiteiten worden weerspiegeld in de lesmaterialen. Maar wat heb je als docent nodig om bij te dragen aan een inclusieve leeromgeving?

tekst: Ibtissam Merroun

Inclusief onderwijs

Inclusief onderwijs wordt gezien als een fundamenteel mensenrecht en de basis voor een meer rechtvaardige en gelijkwaardige samenleving. Het daagt docenten uit om op verschillende manieren na te denken over hun manier van lesgeven.

Inclusiviteit is voor veel personen relevant, het is niet alleen een vraagstuk over personen met een beperking. UNICEF (2013) constateerde na onderzoek dat verschillende kinderen en studenten zich buitengesloten voelen door een cognitieve of fysieke beperking, cultuur, woonplaats of klasse waartoe ze behoren. Volgens Shaddock et al. (2009) is inclusief onderwijs te bereiken door het huidige onderwijs uit te breiden naar de praktijk. Als deelname aan onderwijs een probleem wordt voor een student, is het wenselijk om geen speciale programma's op te zetten voor deze individuele persoon of groepering, ongeacht of het probleem voortkomt uit sekse, een beperking, gedrag, armoede, cultuur, vluchtelingenstatus of om andere redenen. Het is dan de bedoeling dat men in het onderwijs gaat omdenken en dit gaat uitbreiden naar de praktijk, zodat alle studenten het onderwijs kunnen volgen. Door met een verruimde blik te kijken naar inclusief onderwijs kan het worden gezien als een mensenrechtenkwestie.

“

Het is belangrijk dat schoolboeken teksten opnemen die belangrijk zijn voor de studenten en die ervaringen en identiteiten van deze studenten weerspiegelen.

”

Diversiteit en inclusiviteit in het onderwijs

In Amsterdam zal er meer sprake zijn van culturele diversiteit dan in Groningen. Volgens Loreman et al. (2014) is het merkwaardig dat het moeilijk is om je voor te stellen hoe inclusief onderwijs er in de praktijk uitziet, omdat de uitwerking ervan zo uiteen kan lopen. Bij het bevorderen van inclusiviteit in het onderwijs is het belangrijk om passend lesmateriaal te gebruiken. Uit onderzoek van Elish-Piper et al. (2014) is gebleken dat leren wordt bevorderd als teksten uit studieboeken worden gekoppeld aan de belevingswereld van de studenten. Het is belangrijk dat studieboeken teksten opnemen die belangrijk zijn voor de studenten en die ervaringen en identiteiten van deze studenten weerspiegelen. In het onderzoek van Levin (2016) geeft hij aan dat lesmateriaal een middel kan zijn om diversiteit, inclusie en ongelijkheid in het onderwijs bespreekbaar te maken. Door diverse voorbeelden te gebruiken kunnen studenten verbanden leggen tussen →

hun leven en de voorbeelden uit het lesmateriaal. Het is ook belangrijk om teksten toe te voegen die docenten stimuleren om over verschillende perspectieven na te denken. In het kader van inclusiviteit kunnen gesprekken worden gevoerd over actuele thema's. Uitwisseling van kennis over verschillende achtergronden, levensbeschouwingen, tradities en waarden stimuleren meer acceptatie, respect en dialoog met elkaar.

De kracht van een inclusieve leeromgeving

Het doel is dat de studenten en docenten vertrouwd raken met de diversiteit van onze samenleving. De rol als begeleider kan een uitdaging zijn, omdat docenten te maken hebben met maatschappelijke problemen die in het onderwijs een plek opeisen. Segregatie en het niet kunnen participeren in een diverse samenleving zijn daar voorbeelden van.

Een startpunt kan zijn om als docent 'de mens achter de student' te zien. Volgens socioloog Ilias El Hadioui (2015) wordt er veel waarde gehecht aan de cultuur en gedachten waarin een persoon is opgegroeid en opgevoed. Het is comfortabeler die gedachten te behouden dan de moed te verzamelen een keuze te maken voor meer innovatieve gedachten. Het begint bij het veranderen van je mindset en open te staan voor innovatieve gedachten en vernieuwende visies. Als docent speel je

hier een grote rol in. Docenten kunnen de diversiteit die aanwezig is op scholen, begrijpen en verhelderen voor hun studenten. In een college geef je je studenten de ruimte om te oefenen met de ontmoeting van de diverse samenlevingen door in dialoog te gaan met elkaar. Deze dialoog helpt bij het flexibeler worden of vermijden van vastgegroeide vooroordelen. Uiteindelijk moeten studenten zichzelf uitspreken en uitleggen wat bepaalde culturele tradities en gewoonten voor hen betekenen. Zo maak je het mogelijk dat ze elkaars visie uitwisselen en van elkaar leren. Hier kunnen wij als docenten de studenten in begeleiden. De school wordt een oefenplaats voor de studenten waarin zij zichzelf kunnen ontplooien tot onderdeel van onze democratische en pluriforme samenleving.

De invloed van een docent

Als docent heb je de kans om bij de toekomstige generatie inclusiviteit te stimuleren en uitsluiting of segregatie te minimaliseren door acceptatie, wederzijds respect en het aangaan van de dialoog. Op de volgende pagina lees je hoe jij als docent morgen al kunt beginnen met het stimuleren van inclusiviteit in jouw colleges.

Bronnen:

- Elish-Piper, L., Wold, L.S., & Schwingendorf, K. (2014). Scaffolding high school students' reading of complex texts using linked text sets. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 57(7), 565-574. <https://doi.org/10.1002/jaal.292>
- El Hadioui, I. (2015). *Hoe de straat de school binnendringt* (5e editie). Van Genneep.
- El Hadioui, I. (2017, 14 juni). Equality in a super diverse class. TEDx Talks, TEDxAmsterdamED [Video]. YouTube.
- Levin, A. (2016). Diversity in textbooks in Nonwestern comparative politics: Review of comparative politics of the 'Third World': Linking concepts and cases and politics in the developing world. *Journal of Political Science Education*, 12(1), 111-114. <https://doi.org/10.1080/15512169.2015.1125692>
- Loreman, T., Forlin, C., Chambers, D., Sharma, U., & Deppeler, J. (2014). Conceptualising and measuring inclusive education. *International Perspectives on Inclusive Education*, 3-17. <https://doi.org/10.1108/s1479-363620140000003015>
- Ramdas, S.K.K., Slooman, M., & Oudenhoven-van der Zee, K. (2019). *VU Mixed Classroom Educational Model*. MCEM VU version 02-07-2019.
- Shaddock, A., MacDonald, N., Hook, J., Giorelli, L., & Arthur-Kelly, M. (2009). *Disability, diversity and tides that lift all boats: Review of special education in the ACT*. Services Initiatives.
- UNICEF. (2013). *The state of the world's children: Children with disabilities*. Opgehaald van http://www.unicef.org/publications/files/SWCR2013_ENG_Lo_res_24_Apr_2013.pdf

Laat je inspireren om zelf aan de slag te gaan!

Een mooie start is het maken van een connectie met je studenten, namelijk het onderliggende gevoel dat je als docent het beste voor hebt met je studenten. Socioloog Ilias El Hadioui noemt dit in zijn TED-talk (2017) ook wel de 'emotionele bluetooth'. Dit begint bij het gevoel van saamhorigheid: studenten willen erbij horen. Als docent kun je studenten inspireren om hun visie te uiten over actuele onderwerpen door bijvoorbeeld samen te kijken naar het NOS Journaal. Zo kun je als docent verschillende perspectieven op maatschappelijke vraagstukken naar voren brengen. Studenten leren naar elkaar te luisteren en respect te hebben voor andermans mening en dit kan al door verschillende vraagstukken via stellingen aan bod te laten komen.

Een andere suggestie is het inzetten van The VU Mixed Classroom Model (Ramdas et al., 2019) om een inclusief leerklimaat te creëren in de groep. De Vrije Universiteit wil een open omgeving bieden aan studenten met achtergronden die variëren op veel verschillende dimensies, zoals religie, sekse, seksuele voorkeur, etniciteit, nationaliteit en sociaaleconomische status. The VU Mixed Classroom Model bestaat uit drie fases en in deze fases kun je tijdens een college concrete werkvormen inzetten om inclusiviteit te stimuleren. Het betreft de volgende drie fases: *sensitizing*, *engaging* en *optimizing*. Als docent bepaal je in welke fase de studenten zich bevinden. Alle fases binnen het Mixed Classroom Model hebben altijd als einddoel om zoveel mogelijk te profiteren van verschillende perspectieven en zo het onderwijs meer inclusief te maken. De nadruk op diversiteit wordt gelegd vanuit een positieve blik.

De eerste fase gaat over het creëren van een veilige leeromgeving. Daarbij ligt de nadruk op het ontdekken van jezelf: wat neem jij mee naar het college qua vaardigheden, perspectieven en denkbeelden? Hier zou je bij een werkcollege de werkvorm *personality tree* kunnen inzetten. De studenten tekenen een boom en vullen deze in voor zichzelf. In de wortels schrijven/tekenen ze hun overtuigingen en waarden. De stam bestaat uit hun ritmes en gewoonten, de takken uit hun interesses en de bladeren omschrijven waar ze energie van krijgen. Een ander voorbeeld dat kan worden ingezet bij meerdere vakken, is de werkvorm *exit-briefjes*. Studenten kunnen op een klein briefje of een post-it

opschrijven hoe zij het college hebben ervaren. Als docent kun je ervoor kiezen om een specifieke vraag te stellen, bijvoorbeeld: 'Voelde je je betrokken tijdens het college?' of 'Is er iets waar je na dit college zorgen over maakt?' Studenten plakken de post-its op de deur of leggen het briefje in een afgesloten doos als zij de collegezaal verlaten. Deze werkvorm maakt de manier van feedback verzamelen anoniem en dus kan dit veilig voelen voor studenten. Voor een heel grote groep zou je eventueel ook een online tool zoals Mentimeter kunnen gebruiken. Vervolgens wordt in de tweede fase de nadruk gelegd op het op een constructieve manier aangaan van relaties en het stimuleren van interacties. Een voorbeeld van een werkvorm in deze fase is de *speed date*. Deze werkvorm kun je voor praktische zaken inzetten, zoals het oplossen van een vraagstuk, maar ook voor het uitwisselen van meerdere perspectieven op een vraag of stelling. Studenten gaan voor een korte tijd tegenover elkaar zitten en zorgen dat ze beiden hun perspectief/idee presenteren aan elkaar. Als de timer gaat, wisselen ze van partner en doen ze dit opnieuw.

De laatste fase in het Mixed Classroom Model is optimaliseren. Hier komen de eigen overtuigingen van fase 1 samen met de interactieve fase 2 en worden deze gebundeld tot een mix van alle perspectieven die leiden tot een verbetering van het leren tijdens een college. Een werkvorm die je kunt toepassen tijdens deze fase, is *one-minute paper*. Bij deze *one-minute paper* schrijven alle studenten, je raadt het al, in één minuut op wat zij meenemen uit een college, opdracht of discussie. Wat hebben ze geleerd en wat nemen ze mee naar het volgende college? Meer van deze werkvormen zijn te vinden in het Mixed Classroom model van de Vrije Universiteit (Ramdas et al., 2019).

Het inspireren van elkaar en uitwisselen van ervaringen zijn manieren om jezelf te verbeteren als docent. Een docent heeft de kans om inclusiviteit te stimuleren bij de toekomstige generatie, door een open omgeving te bieden aan studenten met achtergronden die variëren op diverse dimensies. Een betere representatie voor studenten maakt hen gemotiveerder en kan ook bijdragen aan een veiliger gevoel. //